27/09/2023

Το πρότυπο του Ιωάννη Καποδίστρια και το μεγάλο “αν” – 192 χρόνια από τη δολοφονία του πρώτου Έλληνα Κυβερνήτη

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Στις 27 Σεπτεμβρίου 1831 στην τότε πρωτεύουσα της Ελλάδας, το Ναύπλιο, ο πρώτος Κυβερνήτης του νεογέννητου μόλις τότε ελληνικού κράτους, ο Ιωάννης Καποδίστριας, πέφτει νεκρός από σφαίρες που εκτοξεύθηκαν εναντίον του την ώρα που ήταν έτοιμος να εισέλθει στον Ιερό Ναό του Αγίου Σπυρίδωνος. Αυτή η ενέργεια, αποτέλεσε την πρώτη μελανή σελίδα της νεότερης ελληνικής ιστορίας και από τότε πολλά “αν” γεννήθηκαν για το πώς θα ήταν η Ελλάδα σε περίπτωση που ο Κερκυραίος πολιτικός θα υλοποιούσε το όραμά του.

Του Νικολάου Ζαΐμη

Σήμερα συμπληρώνονται 192 χρόνια από εκείνη την ημέρα και το όνομα του Ιωάννη Καποδίστρια παραμένει στη συνείδηση των Ελλήνων ως συνώνυμο της εργατικότητας, της δημιουργίας και της θυσίας για τους στόχους της πατρίδας. Ο χρόνος που διακυβέρνησε ήταν λίγος. Ο τρόπος που διακυβέρνησε και τα προγράμματα που προσπάθησε να εφαρμόσει σε μία μικρή χώρα τότε, με τεράστιο παρελθόν όμως, αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης και οραματισμού και για άλλες γενιές.

Το μεγάλο “αν”

Στο μεγάλο “αν” το οποίο άφησε στον νεώτερο Ελληνισμό η δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια αναφέρθηκε ο **Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Ιερώνυμος** στον χαιρετισμό που έστειλε στο 11ο Θεολογικό Συνέδριο της Πανελλήνιας Ένωσης Θεολόγων το οποίο διεξήχθη στην Κέρκυρα το περασμένο Σαββατοκύριακο. Θέμα του συνεδρίου ήταν: ***“Ορθόδοξη Ελληνική Παιδεία: από τον Ιωάννη Καποδίστρια στον π. Γεώργιο Μεταλληνό…”.***

Ο Μακαριώτατος τόνισε, μεταξύ άλλων, ότι η δολοφονία του Καποδίστρια άφησε ένα μεγάλο “αν” στην ιστορία του νεώτερου Ελληνισμού. Αν είχε αφεθεί ο μεγάλος Κερκυραίος και Έλληνας να προχωρήσει το έργο του, πόσο διαφορετική θα ήταν η πορεία της Ελλάδας μας. Ο ίδιος έδωσε αγώνα διαμόρφωσης ενός κράτους συνδεδεμένου με την ελληνορθόδοξη παράδοση και παιδεία. Γι’ αυτό και είναι πρότυπο.

Αποφασισμένος για την αναμόρφωση της Ελλάδας

Πράγματι. Ο Ιωάννης Καποδίστριας δεν θα μπορούσε αν μη τι άλλο παρά να είναι πρότυπο. Γεννήθηκε στην Κέρκυρα, όπου και ξεκίνησε την πολιτική του σταδιοδρομία στην Επτάνησο Πολιτεία. Εισήλθε στη ρωσική διπλωματία, συνέβαλε προσωπικά στη διαμόρφωση της σύγχρονης Ελβετίας και διετέλεσε δεύτερος υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας. Ορκίστηκε Α’ Κυβερνήτης της Ελλάδας το 1828 και αφιερώθηκε στην θεμελίωση ενός σύγχρονου κράτους.

Ο Καποδίστριας φθάνει στη ρημαγμένη Ελλάδα αποφασισμένος να την αναμορφώσει με βάση ένα συγκεκριμένο σχέδιο, το οποίο για την εφαρμογή του προϋπέθετε συγκέντρωση των εξουσιών. Κατάφερε, στην αρχή, να εξασφαλίσει τη συνεργασία εκπροσώπων από όλες τις ηγετικές ομάδες. Έτσι πέτυχε να επικρατήσει εσωτερική ειρήνη, να οργανωθεί στοιχειωδώς η διοίκηση, να

λειτουργήσει με κάποια επάρκεια ο κυβερνητικός μηχανισμός, να ληφθεί μέριμνα για τα ορφανά και γενικά για όσους ήταν τελείως απροστάτευτοι. Η χώρα απέκτησε ασφάλεια και τέθηκαν οι βάσεις μιας ομαλής πορείας. Για τον Κυβερνήτη προτεραιότητα είχε η εκδίωξη των Τούρκων και των Αιγυπτίων από την Πελοπόννησο και τη Στερεά και η εξασφάλιση όσο το δυνατόν ευρύτερων συνόρων για το υπό σχηματισμό κράτος.

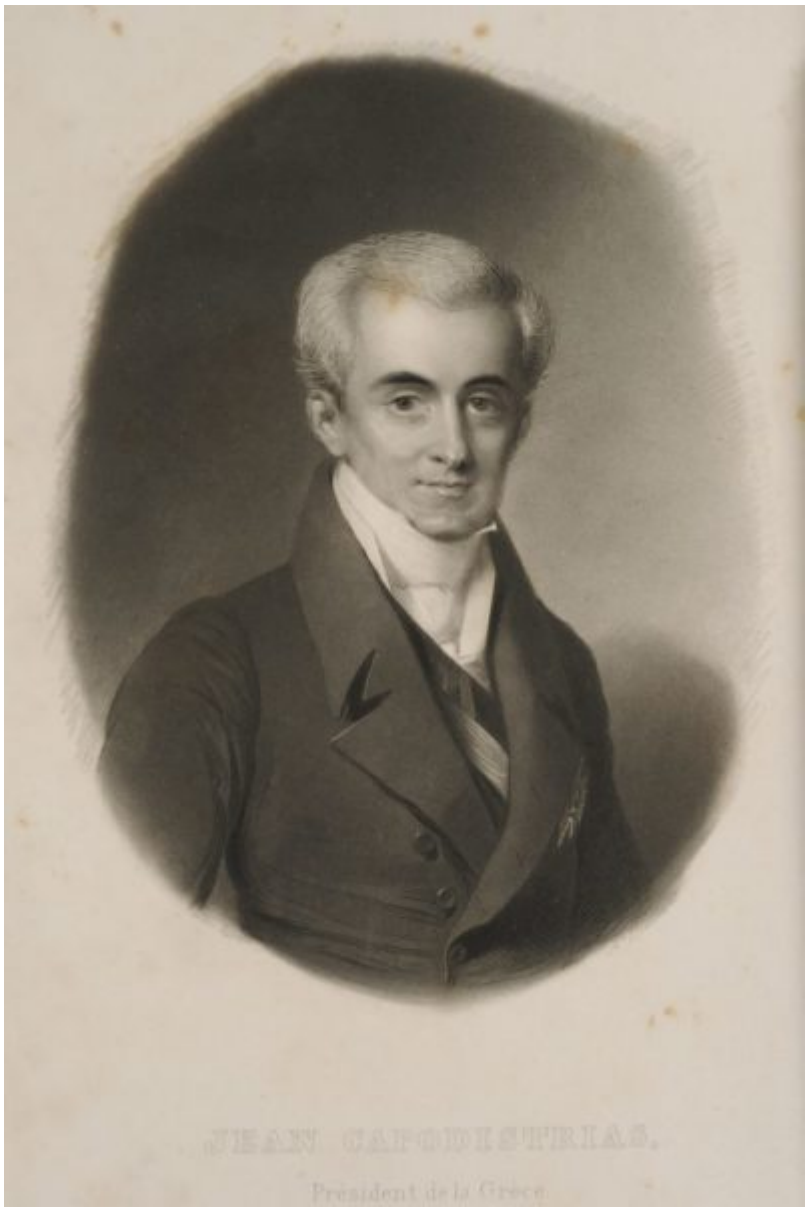

Πηγή: Μουσείο Καποδίστρια

Η μέριμνα για *«την ροδόχρουν ελπίδα του έθνους»*

Ωστόσο, ο **Ιωάννης Καποδίστριας** είχε βαθιά σχέση με την παράδοση του Ελληνισμού. Όπως τονίζει ο αείμνηστος π. Γεώργιος Μεταλληνός: *"Το εκκλησιαστικό φρόνημα του υπαγόρευσε και σύνολη την πολιτική του. Και αυτό φαίνεται κατ' εξοχήν στην εκπαιδευτική και εκκλησιαστική πολιτική του"*.

Παιδεία και Εκκλησία ήταν τα βασικά ενδιαφέροντά του, για την πνευματική συνέχεια του Έθνους, όπως και η δικαιοσύνη, για την εκσυγχρονισμένη οργάνωσή του. Η φιλόλογος Σοφία Μπέκρη σε άρθρο της στο pemptousia.gr με τίτλο ***"Ο Καποδίστριας και το όραμά του για την παιδεία"***, σημειώνει:

"Κατ' αυτόν η παιδεία αποτελούσε «την ροδόχρουν ελπίδα του έθνους» και ο στόχος του δασκάλου ήταν να καταστήση τους μαθητές «μετόχους των αγαθών της ηθικής και χριστιανικής αγωγής», τις οποίες θεωρούσε αλληλένδετες. Η τέτοιου είδους καλλιέργεια θα αναδείκνυε τον Έλληνα «άξιο της ελευθερίας εις τον λοιπόν πεφωτισμένον κόσμον».

Απαραίτητη, εξ άλλου, προϋπόθεση για την προσωπική και κοινωνική πρόοδο αποτελούσε η κατάλληλη εκπαίδευση, που θα ανταποκρινόταν στις ιδιαίτερες ανάγκες και στα ενδιαφέροντα ενός εκάστου. Όπως έλεγε και ο Πλάτων στην Πολιτεία, ο καθένας οφείλει να κάνη για το κοινωνικό σύνολο εκείνο για το οποίο «η φύσις αυτού επιτηδειοτάτη πεφυκυία είη (= θα είναι φτιαγμένη)» (433a). Έτσι και κατά τον Καποδίστρια από την ορθή αγωγή «κρέμονται εξ ενός μέρους η ευπορία και το ευ είναι του καθενός, εκ δε του ετέρου η ευνομία, η δύναμις και η πλουσιότης της πολιτείας».

Για αυτόν, άλλωστε, η αγωγή έχει μεγαλύτερη αξία από τα πλούτη. Η θέση του αυτή εναρμονίζεται πλήρως με τις απόψεις του Χρυσοστόμου, που πρέσβευε ότι οι γονείς δεν πρέπει να αγωνιούν, για να αφήσουν στα παιδιά των υλικά αγαθά, αλλά να ενδιαφέρονται περισσότερο για την ηθική διαπαιδαγώγηση και για την πνευματική των τροφοδοσία, γεγονός που και τα ίδια θα καταστήση ευτυχή και την κοινωνία επιτυχημένη.

Κοντολογίς, ο Καποδίστριας, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις συνθήκες της ελληνικής κοινωνίας κατά την εποχή του, που ο λαός ήταν στην πλειοψηφία του αναλφάβητος, έδωσε, όπως ήταν φυσικό, προτεραιότητα στην δημόσια στοιχειώδη εκπαίδευση και στην στην επαγγελματική κατάρτιση. Επιδίωξή του ήταν να ιδρυθούν σε όλες τις επαρχίες και, ει δυνατόν, σε όλα τα χωριά αλληλοδιδακτικά σχολεία, έτσι ώστε «τα παιδιά των χωρικών να μην μένωσι άμοιρα των μαθημάτων»".

Ο Άγιος Σπυρίδωνας σώζει το νεαρό Ιωάννη Καποδίστρια

“Είμαι αποφασισμένος να θυσιάσω την ζωήν μου διά την Ελλάδα”

Στην προσπάθειά του να δημιουργήσει ένα κράτος στηριζόμενο στις αρχές του θεσμού του, ο Καποδίστριας απέκτησε με τον καιρό αρκετούς πολιτικούς αντιπάλους. Υποψιαζόταν ότι πολιτικοί του αντίπαλοι θα έφταναν στην φυσική του εξόντωση. Αλλά το θέλημα του να εργαστεί για την πρόοδο της Ελλάδας τον οδήγησε να θυσιαστεί για αυτήν.

“Το τραγικό στην περίπτωση του Καποδίστρια είναι, ότι, βέβαιος για τον εθνωφελή χαρακτήρα του επιτελουμένου έργου του, δεν πίστευε, ότι θα βρεθούν αδελφοί του Έλληνες, που θα θελήσουν να το καταστρέψουν: «Οι Έλληνες γράφει δεν θα φθάσουν ποτέ μέχρι του σημείου να με δολοφονήσουν. Θα σεβασθούν την λευκή κεφαλή μου [...]. Άλλωστε είμαι αποφασισμένος να θυσιάσω την ζωήν μου

διά την Ελλάδα και θα την θυσιάσω. Εάν οι Μαυρομιχαλαίοι θέλουν να με δολοφονήσουν, ας με δολοφονήσουν. Τόσον το χειρότερον δι' αυτούς. Θα έλθη κάποτε η ημέρα, κατά την οποίαν οι Έλληνες θα εννοήσουν την σημασίαν της θυσίας μου». Λόγια προφητικά, αλλά συνάμα και ενδεικτικά της ολοκληρωτικής αφοσιώσεως του ερημίτη πολιτικού στη διακονία της Πατρίδος και του Γένους", **θα γράψει ο αείμνηστος π. Γεώργιος Μεταλληνός.**

Η αντίδραση στο πρόσωπο του Καποδίστρια, παίρνει μορφή στα πρόσωπα της οικογένειας Μαυρομιχάλη. Το πρωί της Κυριακής της **27ης Σεπτεμβρίου 1831 στο Ναύπλιο, ο Κυβερνήτης,** δολοφονείται στο ναό του Αγίου Σπυρίδωνα, από τον γιο και τον αδερφό του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Ένα κεφάλαιο κλείνει για το νέο ελληνικό κράτος.

Η σορός του Κυβερνήτη θα μεταφερθεί τον Απρίλιο του 1832 στην Κέρκυρα, από τον αδελφό του Αυγουστίνο, για **να ταφεί στην Ιερά Μονή Πλατυτέρας** δίπλα από τον τάφο του πατέρα του, Αντωνίου Μαρία Καποδίστρια.

Ο τάφος του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδος στην Ιερά Μονή Πλατυτέρας στην Κέρκυρα